

SLO-analyse

Leeslijn (tweede editie)

ThiemeMeulenhoff

© Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Mits de bron wordt vermeld is het toegestaan om zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren dan wel op andere wijze te verveelvoudigen.

November 2006

1. Registratiedeel

Titel	Leeslijn tweede editie
Volledige titel	<i>Leeslijn tweede editie - voorbereidend en aanvankelijk lezen</i>
Auteurs	Baar, K. de; Copper, J.; Joosten, E. e.a
Uitgever	ThiemeMeulenhoff BAO
	Postbus 19240
	3501 DE Utrecht
	Tel: 030 - 2392239
	Fax: 030 - 2392270
	E-mail: info.bao@thiememeulenhoff.nl
	Website: www.thiememeulenhoff.nl
Jaar van uitgave	2004-2006
Omschrijving	<p><i>Leeslijn voorbereidend en aanvankelijk lezen</i> is bestemd voor groep 1 tot en met 3 (en voor een deel ook groep 4) van de basisschool en onderdeel van de totale methode Leeslijn. De methode onderscheidt in het technisch lezen acht leesfasen. Het voorbereiden lezen omvat leesfasen 1, 2 en 3; het aanvankelijk lezen leesfase 4 en 5. De totale methode is zowel gericht op het technisch lezen als het begrijpend lezen en bedoeld voor de gehele basisschool. Aan het ontstaan van <i>Leeslijn</i> liggen twee principes ten grondslag: het streven naar een doorgaande ontwikkeling van kinderen van vier tot en met twaalf jaar en de individuele ontwikkeling van kinderen als uitgangspunt bij het onderwijs. De methode is een herziening van gelijknamige methode uit 1990. Bij de herziening hebben drie uitgangspunten een rol gespeeld: de theoretische en didactische ontwikkelingen in Nederland; de wensen van scholen (gebruikers eerste versie) en een nieuwe onderwijskundige ontwikkeling in de VS, namelijk de concepten van meervoudige intelligentie en coöperatief leren. Voor groep 1 en 2 is de methode gericht op taal in het algemeen en biedt voor deze groepen brede taalactiviteiten, specifieke taalactiviteiten en specifieke leestaalactiviteiten. Vanaf groep 3 kent de methode een onderscheid in twee leerwegen: Leespada en Leesweg. Leespada is een leerlijn voor leerlingen die zonder of met een beperkte instructie met leesactiviteiten bezig zijn; Leesweg is een leergang voor leerlingen die voorafgaand aan de oefeningen en activiteiten instructie nodig hebben.</p>
Samenstelling	<p>De methode bestaat in groep 1 en 2 voor de leerkracht uit een groepsmap met liedjes-cd en twee projecthandleidingen. Voor de leerlingen zijn er: achttien prentenboeken verdeeld over de drie leesfasen 1-3, veertien leesboekjes leesfase 4 (voor kinderen die deze fase bereiken), een doos letterklankstempels, een set spelletjes en een cd-rom (met handleiding voor de leerkracht). De laatste twee materialen kunnen als additioneel gezien worden.</p> <p>Vanaf groep 3 zijn er naast algemene materialen ook specifieke materialen voor <i>Leespada</i> en <i>Leesweg</i>. Het materiaal voor groep 3 bestaat voor de leerkracht uit: een groepsmap, een handleiding, een set spelletjes, twee antwoordenboeken en additioneel een taalmap. Het specifieke materiaal van <i>Leesweg</i> bestaat uit: letterplaten, klassenplaten, flitskaarten en plaatjesstempels. Voor de leerlingen zijn er per niveau (a, b en 1) een serie leesboeken, een serie meelees-cd's, een leerboek, werkblokken of werkschriften (verbruiksmateriaal) en een cd-rom (additioneel) Het specifieke materiaal voor <i>Leespada</i> bestaat voor de leerlingen per niveau uit: een leesserie, meelees-cd's (alleen basisniveau a en b), een werkschrift (verbruiksmateriaal) en een cd-rom (additioneel). Voor leesfase 5 is er een set leerkaarten.</p>

Titel	Leeslijn tweede editie
	Omdat leerlingen in eigen tempo werken, hebben groepen soms ook materialen uit hogere leesfasen nodig. Daarnaast loopt voor de Leesweg-kinderen het aanvankelijk lezen door in groep 4
Doelstellingen en uitgangspunten	<p>Voor groep 1 en 2 stellen de auteurs als doel: <i>"Het doel is om de taalontwikkeling en beginnende geletterdheid zo te stimuleren, dat alle leerlingen in groep 3 moeiteloos gesproken en geschreven taal leren gebruiken."</i> De auteurs formuleren als einddoel: <i>"(...)dat kinderen bij de overgang naar het voortgezet onderwijs moeiteloos in staat zijn teksten voor zichzelf te lezen die bij hun belangstelling en ontwikkelingsniveau passen."</i> Voor alle groepen zijn leerdoelen voor het technisch lezen geformuleerd. Dit zijn minimumdoelen, gerelateerd aan de acht leesfasen die de methode onderscheidt. Voor groep 3 tot en met 6 worden in een schema de leerdoelen voor Leespad (streefdoelen), Leesweg (instructiedoelen) en zorgleerlingen (minimumdoelen) aangegeven (november-maart-juni). Als doel staat de te behalen toets aangegeven. Leerlingen dienen allemaal dezelfde doelen te behalen alleen op een verschillend moment. Per week staan in het lessenoverzicht de doelen per les aangegeven.</p> <p>De auteurs omschrijven in de groepsmap eerst de recente opvattingen en visies op leesonderwijs. Op basis hiervan worden veertien uitgangspunten geformuleerd, waaronder: <i>"Lezen is: informatie halen uit geschreven taal. Het lezen op zich is dan ook geen doel maar middel. (...) Kinderen leren zichzelf lezen. Wat leerkrachten doen, is kinderen door middel van activiteiten in staat stellen zichzelf te leren lezen. (...) Leren lezen en schrijven (stellen) horen bij elkaar. Beide leesprocessen vinden dan ook plaats in onderlinge samenhang. Bij leren lezen is sprake van een doorgaande ontwikkeling. (...) Leren lezen is het leren van een vaardigheid die functioneel moet zijn en blijven. (...) Leesvaardigheid is een individuele vaardigheid die stap voor stap op een systematische manier verworven kan worden, waarbij de individuele mogelijkheden het tempo van de vorderingen bepalen. (...) Plezier in lezen is voor de motivatie en daarmee voor het leereffect zeer belangrijk. (...) De Nederlandse taal heeft een sterk fonemische basis, d.w.z. dat er een vaste koppeling is tussen klanken en letters, tussen fonemen en grafemen. De leesdidactiek moet gebaseerd te zijn op deze vaste koppeling. (...) Kinderen die moeizaam leren lezen, zijn kinderen die moeite hebben met de spellende leeshandeling of de spellende leeshandeling niet kunnen loslaten en daardoor niet tot een vlotte woordherkenning komen. In de opbouw van de twee leerlijnen is hiermee rekening gehouden (...)De moeite die sommige kinderen met de leeshandeling hebben, hangt samen met verschillen in denkontwikkeling, taalontwikkeling en functionele ontwikkeling. Daarom moet de leerlijn voor de instructiegroep met het oog op de zwakste lezers voldoen aan de volgende criteria: individualisering bevorderen en dus verschillende vormen van differentiatie mogelijk maken; direct aansluiten speciale leeshulp mogelijk maken op grond van observatie en toetsing; onmiddellijke toepassing stimuleren van verworven (deel)vaardigheden in betekenisvolle situaties; leesplezier en schrijfplezier bevorderen."</i></p>
ICT	Voor groep 1-2 is er een cd-rom waarmee de kinderen de voorleesverhalen bij de prentenboeken nogmaals kunnen beluisteren. Bij elk prentenboeken kunnen een aantal spelletjes worden gespeeld. Voor groep 3 zijn er twee softwareprogramma's: één voor Leesweg en één voor Leespad. Het Leesweg-programma is gekoppeld aan leerstofopbouw van Leesweg en bevat 27 oefeningen gericht op basiswoordenschat, fonologische vaardigheden, letter-klankrelaties en woordherkenning. De cd-rom bevat een leerkrachtmodule met onder andere een planningsgedeelte en een registratiegedeelte.

Titel	Leeslijn tweede editie															
	<p>De <i>Leespad</i> cd-rom biedt ondersteuning bij het zelfontdekkend leren lezen met de werkschriften. Op de cd-roms staan de leesboeken met bijbehorende oefeningen: luisteroefeningen, meeleesoefeningen, visuele oefeningen met woorden oefeningen met letters. Het programma vervangt deels de instructie door de leerkracht.</p> <p>Bij de methode is een website ontwikkeld, www.leeslijn.nl, met informatie over de laatste ontwikkelingen binnen <i>Leeslijn</i>, suggesties uit de praktijk, links naar sites op het gebied van lezen. De website bevat afzonderlijke delen voor leerkracht, leerling en ouder. Nog niet alle onderdelen bevat recente informatie.</p>															
Kostenplaatje	<p>Het kostenplaatje geeft een indicatie van de kosten uitgaande van drie groepen met 25 leerlingen per groep. 'Kosten eerste aanschaf' betreft het gebruiks- en verbruiksmateriaal bij de aanschaf van de volledige methode in het eerste jaar. 'Jaarlijkse kosten' betreft de kosten van de verbruiksmaterialen in de volgende jaren. Niet doorberekend zijn eventuele kopieerkosten. 'Additioneel materiaal' betreft de kosten van extra materialen. Kortingsregelingen van de uitgever zijn bij het kostenplaatje niet meegenomen. Bij de aanschaf van de materialen per groep is uitgegaan van het advies van de uitgever, bijvoorbeeld over het benodigde aantal leesseries per groep. Peildatum voor dit kostenplaatje is november 2006. Zie voor een overzicht van de kosten van alle onderdelen van de methode www.leermiddelenplein.nl. Ook op de website www.leeslijn.nl vindt u recente prijsinformatie.</p> <table border="1" data-bbox="472 965 1465 1126"> <thead> <tr> <th data-bbox="472 965 719 1043"><i>Naam methode</i></th> <th data-bbox="719 965 967 1043"><i>Kosten eerste aanschaf</i></th> <th data-bbox="967 965 1214 1043"><i>Jaarlijkse kosten</i></th> <th data-bbox="1214 965 1465 1043"><i>Additioneel materiaal</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="472 1043 719 1081"><i>Leeslijn groep 1-2</i></td> <td data-bbox="719 1043 967 1081">€ 699,00</td> <td data-bbox="967 1043 1214 1081">-</td> <td data-bbox="1214 1043 1465 1081">€ 1176,30</td> </tr> <tr> <td data-bbox="472 1081 719 1126"><i>Leesgroep 3</i></td> <td data-bbox="719 1081 967 1126">€ 6.833,30</td> <td data-bbox="967 1081 1214 1126">€ 537,80</td> <td data-bbox="1214 1081 1465 1126">€ 875,60</td> </tr> </tbody> </table>				<i>Naam methode</i>	<i>Kosten eerste aanschaf</i>	<i>Jaarlijkse kosten</i>	<i>Additioneel materiaal</i>	<i>Leeslijn groep 1-2</i>	€ 699,00	-	€ 1176,30	<i>Leesgroep 3</i>	€ 6.833,30	€ 537,80	€ 875,60
<i>Naam methode</i>	<i>Kosten eerste aanschaf</i>	<i>Jaarlijkse kosten</i>	<i>Additioneel materiaal</i>													
<i>Leeslijn groep 1-2</i>	€ 699,00	-	€ 1176,30													
<i>Leesgroep 3</i>	€ 6.833,30	€ 537,80	€ 875,60													
Overige informatie	<ul style="list-style-type: none"> • De methode <i>Leeslijn</i> biedt een doorgaande leeslijn voor groep 1 tot en met 8 van de basisschool voor voortgezet technisch lezen en begrijpend lezen. • Er is voor de invoer van de methode in groep 3 en in groep 4 een startplan ontwikkeld. • Voor de gebruikers van de methode verschijnt twee keer per jaar het servicebulletin met daarin de recentste ontwikkelingen op het gebied van lezen en van Leeslijn en extra opdrachten. • Van de methode zijn recensies verschenen in JSW (<i>Leeslijn</i> groep 1-2 mei 2005; <i>Leeslijn vernieuwd</i> september 2005) 															

2. In hoeverre wordt aan de kerndoelen (versie herziening 2006) voldaan?

De methode *Leeslijn voorbereidend en aanvankelijk lezen* is niet geanalyseerd op de 'kerndoelen'. De kerndoelen voor lezen zijn namelijk niet gericht op technisch lezen maar op begrijpend en studerend lezen. Dat betekent dat deze vraag niet van toepassing is voor deze methode.

3. In welke kerninhouden worden de kerndoelen in de methode uitgewerkt?

Vanuit het gegeven dat er geen 'kerndoelen' voor technisch lezen zijn, is er ook geen uitwerking in kerninhouden. Dat betekent dat deze vraag niet van toepassing is voor deze methode.

4. Welke leerinhouden komen aan bod, op welke manier gebeurt dat en is er samenhang?

Welke leerlijnen komen aan bod?

In deze analyse is onderzoek gedaan naar de (deel)methode *Leeslijn voorbereidend en aanvankelijk lezen* (groep 1, 2, 3 en deel van 4). Het pakket voor voortgezet technisch lezen is buiten beschouwing gelaten. De totale methode *Leeslijn technisch lezen* (dus voorbereidend, aanvankelijk en voortgezet technisch lezen) biedt leerstof aan voor het (technisch) lezen van AVI <1 tot en met AVI 9. De methode maakt bij de leerstof onderscheid in acht leesfasen: Leesfase 1 (L1) kennismaken met geschreven taal (spelen met letters); L2 ervaringen opdoen met geschreven taal (onzinwoorden maken); L3 met hulp geschreven taal gebruiken (woorden namaken); L4 zelf woorden maken en lezen (basisniveau); L5 steeds moeilijker woorden lezen (AVI 1-4); L6 steeds moeilijker zinnen lezen (AVI 5-7); L7 leren voorlezen (expressief lezen; AVI 8-9); L8 functioneel leren lezen (niveau 10). In principe kunnen leerlingen op hun eigen niveau lezen. Maar in het algemeen houdt dit voor hen in dat leerlingen in groep 1 en 2 leesfase 1 tot en met 3 (vorbereidend lezen) aan de orde komen en in groep 3 leesfase 4 en 5 (aanvankelijk lezen). Leesfase 5 loopt, zeker voor de *Leesweg*-leerlingen, nog door in groep 4. Begrijpend lezen is niet als leerlijn uitgewerkt in de methode maar in de verwerkingbladen is wel enig aandacht voor begrijpend lezen.

Op welke manier gebeurt dat?

De methode biedt in groep 1 en 2 leerstof voor de brede taalactiviteiten, specifieke taalactiviteiten en specifieke lees-taalactiviteiten. Bij de brede taalactiviteiten staat de ontwikkeling van de taal in alle aspecten centraal: luisteren, begrijpen, uiten, spreken. De specifieke taalactiviteiten zijn gericht op het leren van taal en kennen een meer gesloten karakter (bijv. oefenen met woordkaartjes om de woordenschat te verbeteren). Dit geldt ook voor de specifieke lees-taalactiviteiten. Deze zijn vooral gericht op beginnende ontwikkeling van het lees- en taalbewustzijn (leesfase 1 tot en met 3). Bij deze leesfasen komen de tussendoelen voor beginnende geletterdheid aan de orde. De methode heeft ook aandacht voor de communicatieve situatie van een tekst maar in beperkte mate. Teksten uit de eigen omgeving en zelf gemaakte teksten komen beperkt of alleen vrij gestructureerd voor. Binnen de projecten worden geen prentenboeken of voorleesboeken van buiten de methode aangeboden.

In groep 3 onderscheidt *Leeslijn* voor het aanvankelijk lezen twee leesfasen. Leesfase 4 behandelt het basisniveau a (korte klinkers en medeklinkers) en het niveau b (lange klinkers en tweetekenklanken). In leesfase 5 komen de niveaus overeen met de AVI-niveaus 1 tot en met 4. Voor *Leesweg*-leerlingen geldt dat het instructiedoel eind groep 3 is beheersing van het AVI-niveau 1. *Leespad*-leerlingen verwerken alle leerstof tot en met blok 3 (AVI-niveau 3).

De methode kent een analyse van het leesproces in leesstrategieën en leesvaardigheden. Bij de strategieën komen ondermeer aan de orde: de elementaire leeshandeling, het lezen met behulp van de visuele woordvorm, het lezen van clusters en spellingpatronen en het lezen met behulp van de context. Bij de leesvaardigheden komen vooral de auditieve en visuele discriminatie en analyse veel in de methode voor. Voordrachtsaspecten van het technisch lezen komen in groep 3 nog maar summier aan de orde. De aandacht voor de communicatieve situatie van een tekst is beperkt. Het maken van eigen teksten komt alleen voor bij de *Leespad*-leerkaarten. Jeugdboeken blijven veelal beperkt tot de boeken binnen de methode. Alleen bij de leespromotielessen kan de leerkracht boeken van buiten de methode gebruiken. Hiervoor worden geen titelsuggesties gegeven.

In de *Leeslijn*-verhalen speelt een steeds groter wordende groep kinderen een rol. Beurtelings hebben zij in de verhalen de hoofdrol. Voor groep 1 en 2 zijn er zes projecten, elk met een eigen thema: ongeluk/naar het ziekenhuis; jonge dieren/dieren verzorgen; boodschappen doen/supermarkt; een broertje of zusje krijgen/gezin; een dier als vriend/het asiel; jarig zijn/een nieuwe fiets.

In de leesboeken van groep 3 staat een, steeds groter wordende, groep kinderen uit een dorp in de buurt van een grote stad centraal. De hoofdpersonen zijn klasgenoten met verschillende achtergronden.

Is er sprake van samenhang?

In groep 1 en 2 is het taal- en leesonderwijs met elkaar verweven. Naast lezen is er aandacht voor spreken en luisteren, stellen, taalbeschouwing en woordenschat. Bij elk thema worden kernwoorden aangeboden die vervolgens worden ingeslepen en gecontroleerd. In groep 3 besteedt de methode naast het aanvankelijk lezen ook aandacht aan leespromotie en begrijpend luisteren. Deze lessen staan echter los van de lessen aanvankelijk lezen. In de leespromotieles vinden gezamenlijke activiteiten plaats gericht op bevordering van leesplezier en begrijpend luisteren. Werkvormen die hierbij voorkomen zijn het voorlezen en de boekenkring. Voor deze laatste vorm wordt een praatschema gehanteerd. Facultatief kunnen scholen er voor kiezen om in groep 3 binnen de methode *Leeslijn* ook aandacht te besteden aan taal. Hiervoor is de taalmap ontwikkeld. Deze bevat een aanpak voor gesproken taal en gaat uit van interactief taalonderwijs. Er is specifieke aandacht voor spreken en luisteren, woordenschatontwikkeling en taalgebruik (taalbeschouwing). Methode bevat suggesties om de geleerde vaardigheden toe te passen in schoolse situaties, bijvoorbeeld het maken van rijmboekjes of een nieuwsmuur. Suggesties voor het toepassen van de geleerde vaardigheden in buitenschoolse situaties zijn niet aangetroffen.

Legenda:

- = aanwezig
- ▣ = gedeeltelijk aanwezig
- = niet aanwezig
- n.v.t. = niet van toepassing

1.	De volgende leerlijnen binnen het domein lezen komen in de methode aan bod:	
1.1	voorbereidend lezen (beginnende geletterdheid)	■
1.2	aanvankelijk lezen	■
1.3	voortgezet technisch lezen	□ (uitgewerkt in <i>Leeslijn VTL</i>)
1.4	begrijpend lezen	▣
1.5	studerend lezen	□
1.6	leesbevordering	■
2.	Wijze waarop de leerlijnen aan de orde komen:	
2.1	voorbereidend lezen	
	De methode besteedt aandacht aan de verschillende fasen van beginnende geletterdheid.	■
	Er is aandacht voor de communicatieve situatie van een tekst.	▣
	Er wordt een indeling in niveaus gehanteerd.	■
2.2	aanvankelijk en/of voortgezet technisch lezen	
	Er is een analyse van het leesproces in leesstrategieën en leesvaardigheden.	■
	Er is aandacht voor de communicatieve situatie van een tekst.	▣
	Er wordt een indeling in leesniveaus gehanteerd.	■
	Er is aandacht voor de voordrachtsaspecten van het technisch lezen.	▣ (uitgebreider bij <i>Leeslijn VTL</i>)
2.3	begrijpend en studerend lezen	
	Er is een analyse van het leesproces in leesvaardigheden en studievaardigheden.	n.v.t.
	Er is aandacht voor de communicatieve situatie van een tekst.	n.v.t.
	De methode leert kinderen leesstrategieën en zoekstrategieën aan.	n.v.t.
	De methode behandelt regels voor tekstsoorten.	n.v.t.

	Er worden denkvaardigheden getraind.	n.v.t.
2.4	leesbevordering	
	Er is een analyse van het belevend lezen in verschillende leesvaardigheden.	□
	Er is aandacht voor verschillende tekstgenres.	■ (uitgebreider bij <i>Leeslijn VTL</i>)
3.	Samenhang met andere taalactiviteiten:	
3.1	Er is een expliciete relatie tussen de leesvaardigheden binnen de methode.	■
3.2	Er is een expliciete relatie met taalvaardigheden buiten de methode.	■
3.3	De geleerde vaardigheden worden expliciet toegepast in schoolse situaties.	■
3.4	De geleerde vaardigheden worden expliciet toegepast in buitenschoolse situaties.	□ (wel in <i>Leeslijn VTL</i>)

5. Hoe is de leerstof geordend?

De leerstof is in de methode onderverdeeld in leesfasen. In principe kunnen leerlingen op hun eigen niveau lezen. Maar in het algemeen houdt dit in dat leerlingen in groep 1 en 2 leesfase 1 tot en met 3 (voorbereidend lezen) aan de orde komen en in groep 3 leesfase 4 en 5 (aanvankelijk lezen). Leesfase 5 loopt, zeker voor de *Leesweg*-leerlingen, nog door in groep 4.

In groep 1 en 2 wordt aandacht besteed aan de algemene taalontwikkeling en de ontluikende geletterdheid. *Leeslijn* bevat voor groep 1 en 2 zes projecten (drie per leerjaar) die in principe in de vaste volgorde worden doorlopen. Een project neemt zes weken in beslag en kent steeds dezelfde opbouw. Het project start met een voorweek waarin samen met de kinderen het lokaal wordt aangepast en de leerkracht materialen verzamelt. Er gaat een brief mee voor thuis over het project. De meertalige en taalzwakke kinderen worden voorbereid op de voorleesvormen en woorden van de komende weken. De volgende vijf weken staan in het teken van het project. Als eerste wordt het verhaal uit het prentenboek een aantal keren voorgelezen. Er worden interactieve activiteiten uitgevoerd in de grote en kleine kring en in de verschillende werkhoeven. Daarnaast is er ruimte voor vrij spel. Elk project wordt afgesloten met een poppenkastverhaal. In de voorweek zijn er activiteiten voor drie dagen, in de overige weken voor vier dagen. Bij elk project horen drie prentenboeken (voor elke leesfase één), een aantal spelletjes en twee liedjes. Naast de zes projecten heeft de leerkracht de mogelijkheid om eigen projecten toe te voegen op basis van het *Leeslijn*-projectmodel.

De methode kent vanaf groep 3 twee leerwegen: *Leesweg* en *Leespad*. *Leesweg* is voor instructieafhankelijke leerlingen en bevat kleine stapjes, meer begeleiding en instructie. Deze leerweg is gericht op het voorkomen van leesuitval. *Leespad* is voor taalvaardige instructieonafhankelijke leerlingen met hierbij zelfontdekkend leren lezen, brede actieve letterkennis en een beginnende leesvaardigheid en in hoge mate zelfstandig op verschillende niveaus aan de slag gaan met de werkschriften. Aan het begin van groep 3 bepaalt de leerkracht welke leerlingen met *Leesweg* gaan werken en welke met *Leespad*. Tijdens het schooljaar kunnen leerlingen overstappen van de ene naar de andere leerweg.

De *Leesweg*-leerlingen volgen een vrij strakke planning. De leerstof is onderverdeeld in drie periodes van ongeveer twaalf weken: periode 1 (augustus - december): basiswoorden (a1), overige korte klinkers en medeklinkers (a2); periode 2 (januari - maart): lange klinkers en tweeklanken (blok b) en periode 3 (april - juli) blok 1 eenvoudige eenlettergrepige woorden. In blok a1 en a2 worden iedere week één of meerdere letters geïntroduceerd. Leerlingen lezen aan het eind van groep 3 op AVI-1 niveau. In groep 4 is het aanbiedingtempo zodanig dat aan het eind van het schooljaar de leerstof behorende bij AVI- 4 niveau is aangeboden. Hiervoor worden er in groep 4 drie blokken behandeld: blok 2 eenlettergrepige woorden; blok 3 tweelettergrepige woorden, blok 4 drielettergrepige woorden.

Vanaf blok 1 worden instructieaspecten onderscheiden, per niveau twaalf. *Leespad*-leerlingen starten in groep 3 met blok a, blok b of blok 1. *Leespad*-leerlingen verwerken alle leerstof tot en met blok 3. Elk blok vraagt ongeveer een verwerkingstijd van twee maanden. De methode hanteert streefdoelen en instructiedoelen. Voor *Leespad*-leerlingen in groep 3 is het streefdoel het beheersen van de leerstof tot en met leerstofblok 3 (AVI-niveau 3); daarboven is vooral het doel om leesplezier te vergroten. Het instructiedoel van *Leesweg*-leerlingen is leerstofblok 1 (AVI-niveau1).

In groep 3 zijn er op woensdag en vrijdag één les en op maandag, dinsdag en donderdag twee lessen. Lessen duren 50 minuten en twee keer per week 40 minuten. In week 37 wordt er getoetst en zijn er nog zes lessen van veertig minuten. De lessen zijn in de ochtend gericht op introductie, verwerking, lezen in tweetallen en leespromotie en in de middag gericht op lezen en automatisering. De lessen kennen de volgende fasen: opening (introductie, werkverdeling), kern (instructie, inoefening en/of verwerking) en afsluiting. Opening en afsluiting vinden met alle leerlingen plaats.

Vanaf de twaalfde lesweek kan in het *Leeslijn*-programma met behulp van de *Taalmap* één taalles per week uitgevoerd worden. De lessen zijn geordend rond tien thema's die gerelateerd zijn aan de verhalen uit de leesboekjes en aan de voorleestekst. Elk thema bevat drie lessen (40 minuten) en een voorkring (30 minuten) (voor anderstaligen en leerlingen met een beperkte woordenschat).

Tabel onderwijstijd

<i>Leeslijn</i>	Groep 1-2	Groep 3	Groep 4
Minimale onderwijstijd (in uren)	- ¹	191	99 ³
Maximale onderwijstijd (in uren)	- ¹	216 ²	99 ³
Aantal weken per jaar	18	37	37
Aantal blokken per jaar	3	4	4
Aantal lessen per jaar	69 dagen	294	148
Aantal lessen per week	3-4 dagen	6-8	4
Lesduur (in minuten)	10-45	50 of 40	40

- ¹ Omdat in groep 1 en 2 de activiteiten van de verschillende werkvormen naast elkaar plaats vinden en deels met verschillende doelgroepen (kleine kring is vooral bestemd voor meertalige leerlingen en risicoleerlingen; daarnaast zijn er ook specifieke activiteiten voor leerlingen die meer aan kunnen) is de minimale en maximale onderwijs tijd niet exact aan te geven.
- ² De maximale onderwijstijd in groep 3 is inclusief de lessen uit de taalmap (dertig lessen van veertig minuten per jaar en tien voorkringen van dertig minuten voor taalzwakke leerlingen) maar exclusief tijd voor spelling.
- ³ In de onderwijstijd voor groep 4 is de tijd voor taal en spelling niet meeberekend.

Tabel leerstofordening

1.	Er is een gestructureerde opbouw van de leerstof op macroniveau:	
1.1	via expliciet geformuleerde criteria	■ groep 1-2 niet; groep 3 wel
1.2	via impliciete criteria	□
1.3	via het aanbieden van een veelheid aan taalervaringen	■ groep 1-2 wel; groep 3 niet

2.	Er is een gestructureerde opbouw van de leerstof op microniveau:	
2.1	via een gestructureerde aanpak	■
2.2	via het aanbieden van een veelheid aan taalervaringen	■
3.	Er is herhaling en verdieping van leerinhouden:	
3.1	voorbereidend lezen	■
3.2.	aanvankelijk lezen	■
3.3	voortgezet technisch lezen	n.v.t.
3.4	begrijpend lezen	n.v.t.
3.5	studerend lezen	n.v.t.
3.6	leesbevordering	□
4.	NT2:	
4.1	De methode schenkt expliciet aandacht aan NT2:	
4.1.1	via een geïntegreerde NT1-NT2 aanpak	□
4.1.2	via een aparte NT2-aanpak in de vorm van aanvullende materialen of suggesties	■
4.2	De methode hanteert expliciet doelstellingen voor NT2-leerlingen.	
4.2.1	De methode hanteert bewust dezelfde doelen voor NT1- en NT2-leerlingen.	□
4.2.2	De methode hanteert bewust aparte doelen voor NT1- en NT2-leerlingen.	□

6. Hoe vindt instructie plaats?

De methode maakt gebruik van verschillende instructieprincipes. In groep 1 en 2 is dit ondermeer: het voordoen door de leerkracht, het werken met prentenboeken en liedjes (een per project) en het gebruik van afbeeldingen. In groep 3 wordt gebruik gemaakt van het voordoen door de leerkracht, het geven van gerichte aanwijzingen, bieden van schrijfmotorische ondersteuning, het werken met basiswoorden, het combineren van visuele en auditieve taken en het gebruik van concreet materiaal.

Er is sprake van een gestructureerde lesopbouw. Hierbij wordt een variatie op het directe instructiemodel gebruikt. In groep 1 en 2 is dit een verkorte vorm van de directe instructie. Zo is bij de inleiding niet altijd sprake van een terugblik. Ook is hier bij de afsluiting niet altijd sprake van een reflectie of evaluatie. Deze evaluatie vindt wel op andere momenten plaats. Zo wordt op dag 4 van elke week met de kinderen een reflectieverslag van de afgelopen week gemaakt.

Vanaf groep 3 bestaat *Leeslijn* uit twee gescheiden leerwegen: *Leespad* en *Leesweg* en wordt aan beide groepen apart instructie gegeven. Daarnaast zijn er specifieke preteaching activiteiten voor kinderen die anderstalig zijn of leesproblemen hebben en is er de Speciale Leerhulp. In groep 3 kent vooral de *Leesweg* een strakke lesopbouw. De *Leesweg* bevat gerichte instructie en stapsgewijze oefening. De instructie vindt plaats met behulp van de leerboeken. Visueel materiaal zoals klassenplaten en letterplaten ondersteunen deze instructie. Instructie en inoefening vinden in de groep plaats. In de opening wordt teruggeblikt op de vorige les. In de kern wordt een letter of woord aangeleerd en vervolgen wordt er ingeoefend. Na de instructie gaan *Leesweg*-leerlingen aan het werk met de zelfstandige verwerking in de werkblokken/werkschriften. De spelletjes, software, flietskaarten en meeles-cd's worden gebruikt in de automatiseringslessen. Op de werkkaarten staat aangegeven welke activiteiten ze in de automatiseringslessen mogen doen (of als ze eerder klaar zijn met de opdrachten). Bij de afsluiting wordt teruggeblikt op de les. Voor de *Leespad*-leerlingen worden weinig aanwijzingen gegeven.

De lesbeschrijvingen in de verschillende *Leeslijn* mappen (zowel groep 1/2 als 3) bevatten allerlei aanwijzingen voor de leerkracht waarmee deze de voorkennis van de kinderen kan peilen en activeren. De doelgerichtheid van de instructie is in groep 1 en 2 beperkt. Lesdoelen zijn niet specifiek geformuleerd en hebben betrekking op meerdere vaardigheden voor beginnende geletterdheid. Leerkracht moet zelf ontdekken welk onderdeel van de les bij welke doelen past. In groep 3 is de

instructie veel doelgerichter. Lesdoelen hebben betrekking op een lettergroep of klankgroep of een ander instructieaspect. Per week staat een letter of instructieaspect centraal. Aan elk instructieaspect worden vijf lessen besteed: de introductie en verwerkingsles, twee verwerkings- en automatiseringslessen en twee leeslessen. Doelen worden gegeven per leesfase en leesniveau. Ook staan in de overzichtstabel per week de doelen van elke les vermeld. Dit zijn echter over het algemeen geen doelen in de gebruikelijke vorm maar vaak inhouden of werkwijzen (doel is bijvoorbeeld lezen in tweetallen).

De instructie is interactief. Er zijn veel suggesties voor het stellen van vragen. Ook onderlinge interactie wordt gestimuleerd door coöperatieve werkvormen. *Leeslijn groep 1/2* geeft aanwijzingen voor het variëren van de instructie. Er worden activiteiten in kleine kring uitgevoerd. Hiervoor worden verschillende werkvormen gebruikt. Zo zijn er activiteiten voor verschillende doelgroepen zoals bijvoorbeeld tweetalige kinderen, kinderen groep 2, groep 2+ of kinderen met een beperkte woordenschat. Er zijn ook activiteiten die specifiek gericht zijn op reflectie op activiteiten van de kinderen. Bij het uitvoeren van de activiteiten wordt regelmatig gebruik gemaakt van kopieerbladen. Op de kopieerbladen staat de betreffende leesfase uit de minimumdoelen vermeld. Er zijn kopieerbladen waar de kinderen zelfstandig mee kunnen werken. Ook gaan kinderen zelfstandig in de hoeken werken of een boekje lezen. Het leerlingmateriaal voor groep 3 bestaat uit een werkboekje voor *Leespad*-leerlingen en werkbladen voor *Leesweg*-leerlingen. Binnen het leerlingmateriaal van *Leespad* of *Leesweg* wordt niet aangegeven aan welke doelen de leerling werkt.

1.	De methode hanteert het volgende model voor instructie:	
1.1	directe instructie	<input checked="" type="checkbox"/>
1.2	probleemgestuurde instructie	<input type="checkbox"/>
1.3	anders, namelijk een variatie op het model van directe instructie	<input checked="" type="checkbox"/>
2.	Er worden verschillende instructieprincipes gehanteerd.	<input checked="" type="checkbox"/>
3.	De instructie is doelgericht.	<input checked="" type="checkbox"/> wel in groep 3
4.	De instructie is interactief.	<input checked="" type="checkbox"/>
5.	De lesbeschrijving bevat aanwijzingen voor het:	
5.1	peilen van voorkennis	<input checked="" type="checkbox"/>
5.2	activeren van voorkennis	<input checked="" type="checkbox"/>
6.	De methode:	
6.1	geeft aanwijzingen voor het variëren van de instructie	<input checked="" type="checkbox"/>
6.2	geeft aanwijzingen voor het peilen van instructiebehoeften en -mogelijkheden tijdens de les	<input checked="" type="checkbox"/>
6.3	geeft aanwijzingen om tijdens de les de instructie bij te stellen	<input checked="" type="checkbox"/>
6.4	geeft suggesties voor deelstructuur aan risicoleerlingen	<input checked="" type="checkbox"/>
6.5	kent een aanvullende instructie voor NT2-leerlingen	<input checked="" type="checkbox"/>

7. Hoe vindt verwerking plaats?

Er is zowel in groep 1 en 2 als in groep 3 sprake van variatie in type opdrachten. In groep 1 en 2 vinden activiteiten in de grote en kleine kring plaats. Daarnaast zijn er een themahoek, een verteltafel, een leesschrijfboek en een knutselhoek. Er zijn open activiteiten die meerdere ontwikkelgebieden stimuleren en er wordt deels gewerkt met heterogene groepen met kleuters in verschillende stadia van ontwikkeling. Bij het uitvoeren van de activiteiten wordt regelmatig gebruik gemaakt van kopieerbladen. Op de kopieerbladen staat de betreffende leesfase uit de minimumdoelen vermeld. Er zijn kopieerbladen waar de kinderen zelfstandig mee kunnen werken. Ook gaan kinderen zelfstandig in de hoeken werken of een boekje lezen. Binnen het leerlingmateriaal van Leespad of Leesweg wordt niet aangegeven aan welke doelen de leerling werkt.

De didactische werkvormen in groep 3 zijn heel divers. Ondermeer: werken in hoeken (boekenhoek, luisterhoek (meelees-cd's), leesschrijfboek (voor de verwerkingsopdrachten van de werk- of keuzekaart) en computerhoek. Schriftelijke opdrachten vinden plaats aan de hand van de werkboeken. Opdrachten die voorkomen op de werkblokken en werkschriften zijn onder andere: herkennen van letters, plaats van klanken aangeven, letter tekenen en woorden schrijven. Symbolen geven aan wat er gedaan moet worden: schrijven, stempelen, letters omcirkelen enzovoort. Bij de activiteiten worden een aantal werkvormen ingezet die voldoen aan de GIPS-kenmerken voor coöperatief leren. Deze vinden plaats in tweetallen, kleine groepjes of met de hele kring.

Verwerking en herhaling gebeurt met de opdrachten uit de werkblokken en werkschriften. Dit kan grotendeels zelfstandig. In tweetallen worden de leesboekjes gelezen. Bij deze boekjes zijn verwerkingsbladen. Voor blok a en b is dit facultatief. Bij elk blok is een werkkaart. De activiteiten die op deze werkkaart staan kunnen de leerlingen doen tijdens de herhalingslessen en als ze bij de instructie- en verwerkingslessen hun opdracht af hebben. Activiteiten zijn ondermeer: spelletjes, flietskaarten, leesboek en cd-rom. De leeractiviteiten in *Leeslijn* zijn gericht op het verwerven van leesvaardigheidstrategieën. In de groepshandleiding staat een heel hoofdstuk over dit onderwerp. De methode biedt veel mogelijkheden voor zelfstandige verwerking van de leerstof. Met name de *Leespad*-leerlingen werken veel zelfstandig. Het leerling-materiaal vraagt weinig toelichting van de leerkracht.

1.	De methode kent binnen de subdomeinen variatie in type opdrachten:	
1.1	voorbereidend lezen	■
1.2	aanvankelijk lezen	■
1.3	voortgezet technisch lezen	n.v.t.
1.4	begrijpend lezen	n.v.t.
1.5	studerend lezen	n.v.t.
1.6	leesbevordering	□
2.	Er is variatie in de verwerking van de leerstof:	
2.1	variatie in verwerkingsopdrachten naar interesse	■
2.2	variatie in verwerkingsopdrachten naar niveau (herhaling, verrijking, remediëring)	■
2.3	variatie in verwerkingsopdrachten naar tempo	■
3.	Het leerlingmateriaal maakt duidelijk bij welke opgaven de leerling werkt aan:	
3.1	minimum-/basisstof	■
3.2	verrijkingsstof	□ groep 3 wel; groep 1/2 niet
4.	Leeractiviteiten:	
4.1	de methode biedt leeractiviteiten gericht op het verwerven van taal- en/of leesvaardigheidstrategieën	■
4.2	de methode biedt mogelijkheden voor zelfstandige verwerking van de leerstof	■
4.3	het leerlingmateriaal voor zelfstandig werken vraagt nauwelijks of geen toelichting van de leerkracht	■

8. Welke handreikingen biedt de methode voor de organisatie van het taalonderwijs?

Leeslijn kent geen onderscheid in leerkrachtafhankelijke en leerkrachtonafhankelijke lessen. In principe kennen alle lessen (behalve de kringactiviteiten in groep 1 en 2) leerkrachtafhankelijke momenten en momenten voor zelfstandig werken. De verhouding hier tussen is per les verschillend. In groep 1 en 2 zijn er, naast activiteiten voor de hele groep, ook activiteiten voor meertalige, taalzwakke of taalsterke leerlingen. De methode kent vanaf groep 3 twee leerwegen: *Leesweg* en *Leespad*. *Leesweg* is voor instructieafhankelijke leerlingen en bevat kleine stapjes, meer begeleiding en instructie. *Leespad* is voor taalvaardige instructieonafhankelijke leerlingen. Daarnaast is speciale leerhulp voor zwakke lezers mogelijk.

Aan het begin van groep 3 bepaalt de leerkracht welke leerlingen met *Leesweg* gaan werken en welke met *Leespad*. In de methode worden eisen geformuleerd voor de leerlingen om bij de start van groep 3 met *Leespad* te beginnen. Daarnaast zijn er in groep 3 een aantal overstapmomenten mogelijk van *Leespad* naar *Leesweg* bij blok a en blok b en van *Leesweg* naar *Leespad* na blok a1, a2 en b. De resultaten van de eindtoetsen spelen hierbij een belangrijke rol.

De methode vergt enig organisatietalent van de leerkracht. Dit is wel afhankelijk van de manier waarop het werken met *Leeslijn* wordt vormgegeven. Het zelfstandig werken houdt ook in dat de inrichting van klas hiervoor geschikt moet worden gemaakt; keuzematerialen moeten goed toegankelijk zijn; leerkracht en leerlingen moeten regels afspreken over bijvoorbeeld welke mate praten en open toegestaan is.

Er is een antwoordenboek voor de verwerkingopdrachten die horen bij de leesboeken. Het gaat voor *Leespad* zowel om de werkschriften als om de opdrachtbladen zoals deze zijn opgenomen in de kopieermap. Voor *Leesweg* gaat het om de antwoorden van de verwerkingsbladen uit de kopieermap of groepsmap.

In groep 1 en 2 vinden activiteiten plaats in de grote kring (klassikaal), kleine kring, in groepjes en tweetallen. De activiteiten in groep 3 starten en eindigen klassikaal. *Leespad*-leerlingen gaan daarna individueel, in tweetallen of in groepjes aan het werk. *Leesweg*-leerlingen krijgen groepsgewijs instructie. Verwerking en automatisering vindt individueel, in tweetallen of in kleine groepjes plaats. Bij de activiteiten worden een aantal werkvormen ingezet die voldoen aan de GIPS-kenmerken voor coöperatief leren. Deze vinden plaats in tweetallen, kleine groepjes of met de hele kring.

In groep 1 en 2 vinden de activiteiten in de hoeken grotendeels zelfstandig plaats. In groep 3 werken de *Leespad*-leerlingen, na de introductie en soms een kort instructie, grotendeels zelfstandig. Voor de *Leesweg*-leerlingen is de verwerking en automatisering zelfstandig. In de handleiding wordt in cursief vermeld welke activiteiten zelfstandig uitgevoerd worden. De werkschriften bevatten pictogrammen die het soort opdracht aangegeven. De spelletjes, software, flietskaarten en meelee-cd's worden gebruikt in de automatiseringslessen. De methode bevat werkkaarten voor de leerlingen waarop staan welke activiteiten ze in de automatiseringslessen of als ze eerder klaar zijn met de opdrachten mogen doen. In de werkschriften bij *Leespad* staat een activiteitenoverzicht met alle opdrachten die bij de leesboekjes uit dat leerstofblok horen. Onderaan elke pagina staan pictogrammen die verwijzen naar vervolgoopdrachten. Aanvullende activiteiten vinden plaats met hulp van de keuzekaart.

Leeslijn biedt een doorgaand leerlijn voor het technisch lezen in alle groepen van de basisschool. De werkwijze en soorten materialen is voor groep 3 en verder gelijk. Daarnaast gaat de methode uit van geïndividualiseerd onderwijs. In de handleiding wordt echter niet ingegaan op het werken in combinatiegroepen. Evenmin wordt aangegeven hoe er gewerkt kan worden met groepen *Leesweg*-leerlingen op twee verschillende niveaus.

1.	De methode:	
1.1	geeft aanwijzingen voor het variëren van de instructie	■
1.2	is geschikt voor combinatiegroepen	□
1.3	kent leerkrachtafhankelijke en leerkrachtonafhankelijke lessen	□
2.	De methode hanteert de volgende groepeeringsvorm(en):	
2.1	klassikaal leren	■
2.2	samenwerkend leren	■
2.3	zelfstandig leren	■

9. Op welke wijze vindt evaluatie plaats?

Observatie

Leeslijn heeft voor groep 1/2 observatiemomenten voor beginnende geletterdheid. In de groepsmap zit hiervoor een individueel observatieschema waarmee 3 keer per jaar de voortschrijdende letterkennis van de leerling wordt bepaald. Dit gebeurt voor groep 1 aan de hand van de volgende leesfasen: geschreven taal begrijpen, geschreven taal ervaren. Voor groep 2 betreft het: geschreven taal ervaren en woorden namaken. De leerkracht heeft hierbij drie mogelijkheden om aan te kruisen (ja, enigszins of nee). Deze observaties zijn voornamelijk gericht op 'risicoleerlingen'.

Om niet alleen de gegevens van 'risicoleerlingen' vast te leggen is er een voortgangsoverzicht in de vorm van een groepsoverzicht in de groepsmap opgenomen. Hier worden de observatiegegevens van de leesfasen 1 tot en met 4 (schrijftaal begrijpen, schrijftaal ervaren, woorden namaken en zelf worden maken en lezen) genoteerd. Dit formulier kan voor groep 1, 2 en 3 in totaal 9 keer worden ingevuld. Voor iedere groep is dat drie keer.

In groep 3 worden gegevens van observaties tijdens de les bij de 'ik ken al' bladzijden in het leesboekje vastgelegd op een voortgangsoverzicht voor de groep als geheel. Het voortgangsoverzicht in de groepsmap wordt ieder jaar drie keer ingevuld (november, maart en juni). De leerlingen worden beoordeeld met een goed en voldoende. Daarnaast is er voor 'zorgleerlingen' een individueel voortgangsoverzicht. Op dit formulier in de groepsmap worden de leerlingen beoordeeld met onbekend of onvoldoende, twijfelachtig of goed.

Toetsing

De methode maakt gebruik van een landelijke genormeerd toetspakket, de toetsen 'Individualiserend Leesonderwijs (ILO). De *Leeslijn* kent tien van deze ILO toetsen die corresponderen met de AVI-niveaus. Voor groep 3 zijn er vier toetsen en voor de groepen 4, 5 en 6 zijn er elk drie toetsen.

In groep 3 worden de leerstofblokken afgesloten met een toets waarbij het toetsmoment wordt bepaald wanneer het individuele kind eraan toe is. De 'Leespad-leerlingen' maken in deze groep vier toetsen (basistoets en de toetsen 1, 2 en 3) en eventueel de tussentoets a2. De 'Leesweg-leerlingen' maken vier toetsen: toets a1, a2, de basistoets en toets 1. Voor leerlingen ('Leesweg') die het aanvankelijk lezen nog niet voldoende beheersen in groep 4 zijn er nog drie toetsmomenten. De leerkracht van groep 3 kan een nieuwe leerling een instaptoets afnemen om het leesniveau van deze leerling te bepalen.

Voor afname van de toetsen zitten er in de groepsmap tekst- en woordkaarten en notatiebladen voor de individuele leerling. De resultaten krijgen een tijd- en een foutenscore. Aan de hand van een aangegeven normering worden de scores van de leerling omgezet in de beoordeling goed of voldoende. Bij een onvoldoende beheersing kan de leerkracht na het toetsen in de groepsmap onder het tabblad 'speciale leerhulp' activiteiten vinden om de leesontwikkeling te ondersteunen. Deze activiteiten worden in een klein groepje uitgevoerd. Voor leerlingen met een taalachterstand staan hier ook een aantal activiteiten om taal te oefenen.

In de groepsmap is ook een analyseblad te vinden waarop de leerkracht het leerproces van de leerlingen in kaart kan brengen.

Leeslijn biedt mogelijkheden om leesvaardige kleuters de toets a2 en de basistoets af te nemen. Daarnaast kan de leerkracht een aantal methodeonafhankelijke toetsen inzetten voor het bepalen van leesvorderingen bij kleuters. Het betreft hier de toetsen 'Taal voor kleuters' en de 'Taaltoets Alle kinderen'.

1. Observatie

1.	Observatie komt voor binnen de subdomeinen:	
1.1	voorbereidend lezen	■
1.2.	aanvankelijk lezen	■
1.3	voortgezet technisch lezen	n.v.t.
1.4	begrijpend lezen	n.v.t.
1.5	studerend lezen	n.v.t.
1.6	leesbevordering	■
2.	In de methode worden leesstrategieën geobserveerd.	■
3.	De methode geeft concrete observatiepunten voor de observatie.	n.v.t.
4.	De methode biedt handreikingen voor het registreren van de observatiegegevens door middel van:	
4.1	groepsoverzichten	■
4.2	individuele overzichten	■
5.	De methode geeft normen voor het beoordelen van observatiegegevens.	■
6.	Binnen de methode vindt observatie plaats:	
6.1	per blok	□
6.2	per thema/les	□
6.3	per opgave	□
6.4	anders	■

2. Toetsing

1.	Toetsing komt voor binnen de subdomeinen:	
1.1	voorbereidend lezen	■
1.2.	aanvankelijk lezen	■
1.3	voortgezet technisch lezen	n.v.t.
1.4	begrijpend lezen	n.v.t.
1.5	studerend lezen	n.v.t.
1.6	leesbevordering	□
2.	In de methode worden leesstrategieën getoetst.	n.v.t.
3.	De toetsen hebben als functie:	
3.1	instaptoetsen	■
3.2	signaleringstoetsen	■
3.3	diagnostische toetsen	■
3.4	voortgangstoetsen	■
3.5	eindtoetsen	■
4.	De methode biedt handreikingen voor het registreren van de toetsresultaten door middel van:	
4.1	groepsoverzichten	■
4.2	individuele overzichten	■
5.	De methode geeft normen voor het beoordelen van de toetsresultaten.	■
6.	Binnen de methode vindt toetsing plaats:	
6.1	per blok	■
6.2	per thema/les	□
6.3	per opgave	□
6.4	anders	■

7.	De methode biedt mogelijkheden voor remediëring van in de toets gebleken problemen:	
7.1	de methode biedt informatie voor (eenvoudige) analyse en/of diagnose van tegenvallende toetsresultaten	■
7.2	de methode biedt aanwijzingen voor het remediëren van gebleken problemen	■
8.	De toetsen sluiten aan bij de behandelde leerstof:	
8.1	de toetsen sluiten precies aan bij de behandelde stof	■
8.2	niet alle leerstof wordt getoetst	□
8.3	ook niet behandelde leerstof wordt getoetst	■

10. Hoe wordt er rekening gehouden met verschillen tussen leerlingen?

De methode *Leeslijn* biedt voldoende mogelijkheden voor zwakke leerlingen om met de leerstof om te kunnen gaan. In groep 1/2 wordt de taalontwikkeling en de ontwikkeling van de beginnende geletterdheid van zorgkinderen geobserveerd en getoetst. Het gaat dan om kinderen die een moeizame lees-taalontwikkeling doormaken. Hiervoor zijn observatieformulieren, toetsen en een speciale leerhulp opgenomen in de groepsmap 1/2. In de projecthandleiding groep 1/2 staat bij bijna elke les wel een referentie naar voorgaande lessen (herhaling), maar preteaching ontbreekt. Er is geen sprake van remedieringsstof of verrijksstof. In de lesbeschrijvingen staan echter wel activiteiten die bedoeld zijn voor groep 2 of groep 2+. Bij deze activiteiten kunnen ook kinderen uit groep 1 die er aan toe zijn meedoen. Er zijn geen specifieke mogelijkheden voor tempodifferentiatie voor groep 1/2.

In de taalmap van groep 3 wordt elk thema gestart met een voorkring. Doel en inhoud van de voorkring hebben betrekking op preteaching, vertellend voorlezen en de vertelprent. De voorkring is met name bedoeld voor anderstalige kinderen of minder taalvaardige leerlingen.

De vorderingen van de leerlingen in groep 3 worden door middel van verschillende toetsen gevolgd. Op basis van de toetsresultaten kunnen leerlingen remediërende activiteiten uit de Speciale Leerhulp krijgen. Deze activiteiten zijn echter geen individuele hulp, maar bedoeld voor kleine groepjes leerlingen.

Vanaf groep 3 bestaat *Leeslijn* uit twee gescheiden leerwegen: *Leespad* en *Leesweg*. *Leespad* is bedoeld voor taalvaardige leerlingen die in groep 2 al gedeeltelijke of volledige letterkennis hebben verworven en al enkele woorden kunnen lezen. *Leesweg* is bedoeld voor de leerlingen die voorafgaand aan de oefeningen en activiteiten instructie nodig hebben. Leerlingen kunnen makkelijk overstappen van de ene naar de andere leerweg. Toetsresultaten geven aan of een leerling aan *Leespad* of *Leesweg* gaat werken. De leerlingen die aan *Leespad* werken, werken vaak zelfstandig en in hun eigen tempo.

In de groepsmap van *Leeslijn groep 1/2* wordt uitgebreid ingegaan op de kerndoelen Nederlandse taal en de tussendoelen voor beginnende geletterdheid van het Expertisecentrum Nederlands. Er worden voor groep 1 en 2 minimumdoelen geformuleerd. In elke lesbeschrijving is aangegeven (in kernwoorden) aan welke minimumdoelen deze les wordt gewerkt. Er zijn geen verrijksdoelen geformuleerd. In *Leeslijn groep 3* staan in de handleiding de leerdoelen genoemd. Het gaat hierbij om minimumdoelen, instructiedoelen en streefdoelen. De streefdoelen zijn voor de leerlingen die met *Leespad* werken. Deze doelen zijn in principe echter hetzelfde, ze worden alleen op verschillende tijdstippen bereikt.

De lesbeschrijvingen in de verschillende *Leeslijn* mappen (zowel groep 1/2 als 3) bevatten allerlei aanwijzingen voor de leerkracht waarmee deze de voorkennis van de kinderen kan peilen en activeren.

Leeslijn groep 1/2 geeft aanwijzingen voor het variëren van de instructie. Er worden activiteiten in kleine kring uitgevoerd. Hiervoor worden verschillende werkvormen gebruikt. Zo zijn er activiteiten

voor verschillende doelgroepen zoals bijvoorbeeld tweetalige kinderen, kinderen groep 2, groep 2+ of kinderen met een beperkte woordenschat. Er zijn ook activiteiten die specifiek gericht zijn op reflectie op activiteiten van de kinderen. Bij het uitvoeren van de activiteiten wordt regelmatig gebruik gemaakt van kopieerbladen. Op de kopieerbladen staat de betreffende leesfase uit de minimumdoelen vermeld. Er zijn kopieerbladen waar de kinderen zelfstandig mee kunnen werken. Ook gaan kinderen zelfstandig in de hoeken werken of een boekje lezen. Het leerlingmateriaal voor groep 3 bestaat uit een werkboekje voor *Leespad*-leerlingen en werkbladen voor *Leesweg*-leerlingen. Binnen het leerlingmateriaal van *Leespad* of *Leesweg* wordt niet aangegeven aan welke doelen de leerling werkt.

In de *Leeslijn* groepsmap 1/2 is een apart onderdeel opgenomen met specifieke taal- en leesactiviteiten voor de verschillende leesfases uit de minimumdoelen. De activiteiten zijn gericht op het bereiken van de minimumdoelen. In de groepshandleiding van groep 3 staat per leesfase een uitwerking van die leesfase en welke hulpmiddelen de leerkracht daarbij kan gebruiken. Ook staat in de groepshandleiding dat de leesontwikkeling van de kinderen gebeurt door middel van observatie en registratie. Hiervoor worden geen specifieke aanwijzingen in de lesbeschrijvingen gegeven. In de groepshandleiding staat duidelijk aangegeven welke leesproblemen bij kinderen kunnen voorkomen. Daarnaast zijn er specifieke preteaching activiteiten voor kinderen die anderstalig zijn of leesproblemen hebben en is er de Speciale Leerhulp. In groep 3 wordt apart instructie gegeven aan de *Leespad*- en de *Leesweg*-leerlingen.

De leeractiviteiten in *Leeslijn* zijn gericht op het verwerven van leesvaardigheidstrategieën. In de groepshandleiding staat een heel hoofdstuk over dit onderwerp. De methode biedt veel mogelijkheden voor zelfstandige verwerking van de leerstof. Met name de *Leespad*-leerlingen werken veel zelfstandig. Het leerling-materiaal vraagt weinig toelichting van de leerkracht.

In principe wordt in *Leeslijn* groep 1/2 niet getoetst. Alleen de taalontwikkeling en de ontwikkeling van de beginnende geletterdheid van kinderen met een moeizame leestaalontwikkeling worden geobserveerd en getoetst. Hiervoor zijn observatieformulieren en toetsen opgenomen in de groepsmap 1/2. Op basis van de resultaten kan de leerkracht gebruik maken van het onderdeel speciale leerhulp in de groepsmap 1/2. Er worden geen specifieke aanwijzingen voor remediering gegeven.

In groep 3 worden verschillende toetsen afgenomen. Deze toetsen hebben betrekking op het leesvaardigheidsniveau van de kinderen. Kinderen die *Leespad* volgen, maken in principe dezelfde toetsen als de overige kinderen, maar op een ander moment. De kinderen die *Leesweg* volgen, maken ook twee tussentoetsen. Op basis van de resultaten van de toetsen kan de leerkracht gebruik maken van het remediërende onderdeel speciale leerhulp in de groepsmap 3.

1.	De methode biedt mogelijkheden voor zwakkere leerlingen om goed met het leerstofaanbod om te kunnen gaan.	■
2.	De methode biedt mogelijkheden voor meer begaafde leerlingen om goed met het leerstofaanbod om te kunnen gaan.	■
3.	De methode heeft minimum-/basis/verrijkingdoelen geformuleerd:	
3.1	Er zijn minimum-/basisdoelen geformuleerd.	■
3.2	Er zijn verrijkingdoelen geformuleerd.	□ groep 3 wel; groep 1/2 niet
4.	De lesbeschrijving bevat aanwijzingen voor het:	
4.1	peilen van voorkennis	■
4.2	activeren van voorkennis	■
5.	De methode geeft:	
5.1	aanwijzingen voor het variëren van de instructie	■
5.2	aanwijzingen voor het peilen van instructiebehoeften en -mogelijkheden tijdens de les	■
5.3	aanwijzingen om tijdens de les de instructie bij te stellen	■
5.4	suggesties voor deel instructie aan risicoleerlingen	■
6.	Het leerlingenmateriaal maakt duidelijk bij welke opgaven de leerling werkt aan:	
6.1	minimum-/basisstof	■
6.2	verrijkingstof	□ groep 3 wel; groep 1/2 niet
7.	Leeractiviteiten:	
7.1	De methode biedt leeractiviteiten gericht op het verwerven van taal- en/of leesvaardigheidstrategieën.	■
7.2	De methode biedt mogelijkheden voor zelfstandige verwerking van de leerstof	■
7.3	Het leerlingenmateriaal voor zelfstandig werken vraagt nauwelijks of geen toelichting van de leerkracht.	■
8.	De verrijkingstof wordt ook getoetst.	□
9.	De methode geeft na de toets aanwijzingen voor remediëring.	■

11. Hoe ziet de methode eruit?

De materialen van *Leesweg* en *Leespad* hebben elk aan de bovenzijde van de materialen een balk in respectievelijk blauw-groen en rood-bruin. De algemene materialen hebben een paars balk.

Materiaal	Formaat (b x h)	Uitvoering	Presentatie
<i>leerkracht</i>			
handleidingen groep 1-2	26 x 32 cm; bladen A4-formaat	geplastificeerde, harde kaft; ringband (losbladig)	buitenzijde in kleur; binnenzijde in zwart-wit; delen van lesbeschrijving zijn gemarkeerd (grijs)
handleidingen groep 3	26 x 32 cm; bladen A4-formaat	slappe, geplastificeerde kaft; spiraalbinding	handleiding in twee delen; buitenzijde in kleur; binnenzijde in zwart-wit; delen van lesbeschrijving zijn gemarkeerd (grijs)
Materiaal	Formaat (b x h)	Uitvoering	Presentatie
<i>leerkracht</i>			
groepsmappen	26 x 32 cm; bladen A4-formaat	geplastificeerde, harde kaft; ringband (losbladig)	buitenzijde in kleur; binnenzijde in zwart-wit (alleen tabbladen met steunkleur)
antwoordenboek	A4-formaat	geplastificeerde, slappe kaft; geniet	binnen en buitenzijde in blauw-wit of paars-wit; bevat getekende afbeeldingen
Materiaal	Formaat (b x h)	Uitvoering	Presentatie
<i>leerling</i>			
prentenboek	divers	geplastificeerde harde kaft; gebonden	binnen- en buitenzijde in kleur; afbeeldingen bestaan uit tekeningen
leesboek	17,5 x 24,5 cm	geplastificeerde harde kaft; gebonden	binnen- en buitenzijde in kleur; afbeeldingen bestaan uit tekeningen
leerboek	17,5 x 24,5 cm	geplastificeerde harde kaft; gebonden	binnen- en buitenzijde in kleur; afbeeldingen bestaan meestal uit tekeningen en soms uit foto's
werkboek	A4-formaat	slappe kaft, geniet	binnen en buitenzijde in blauw-wit of paars-wit; bevat getekende afbeeldingen
werkblok	17 x 24 cm	slappe kaft met lijmrug (bladen kunnen er uitgescheurd worden)	binnen en buitenzijde in blauw-wit; bevat getekende afbeeldingen
spelletjes	divers	kunststof, per spel in afzonderlijk doosje	zowel spelletjes met getekende afbeeldingen kleur als spelletjes in zwart-wit met één steunkleur; doosjes in verschillende kleuren; geen specifieke kleur per spel of niveau

12. Welke informatie staat er in de handleiding?

De projecthandleidingen voor groep 1 en 2 starten met een algemene inleiding. Daarna volgende beschrijvingen per project. Eerst wordt een inleiding op het project gegeven met daarin informatie over de hoofdfiguren en het thema, de voorbereidingen (ondermeer over het inrichten van de klas), de benodigde materialen van de methode (prentenboeken, cd-rom, kopieerbladen en dergelijke), de overige materialen (zoals spelmateriaal en knutselspullen) en een activiteitenoverzicht. Daarna worden de lesbeschrijvingen gegeven. Deze bevatten per werkvorm (grote kring, kleine kring, werken in hoeken) de volgende items: activiteiten, doelen, organisatie (doelgroep, werkvorm, tijd), benodigdheden, voorbereiding en een beschrijving van de activiteit. Bij de kringactiviteiten is de les onderverdeeld in inleiding, kern en afsluiting; bij het werken in hoeken in instructie en begeleiding en afsluiting. Per project zijn de voorleesteksten uit de prentenboeken met aanwijzingen voor het interactief voorlezen opgenomen. De mappen bevatten daarnaast kopieerbladen bij de thema's waaronder de vertelprenten.

De handleiding voor groep 3 is gesplitst in twee delen: één met de algemene inleiding en de lesbeschrijvingen voor blok a1 en a1 en één voor blok b en blok 1. In de inleiding worden informatie gegeven over de doelgroep, werkwijze, leerstofopbouw, organisatie en inrichting van de klas, lesopbouw, pictogrammen uit het leerlingenmateriaal, de keuzekaart, observatie en toetsing en speciale leeshulp. Daarna volgen uitgebreide lesbeschrijvingen die grotendeels zijn toegespitst op *Leesweg*. Per blok en week wordt er een schema gegeven met de activiteiten voor *Leesweg* en *Leespad* (summier). De lesbeschrijvingen starten met een schema waarin per lesfase de activiteiten, benodigde tijd, materialen en voorbereiding staat vermeld. Regelmatig is er bij de lessen kopieerwerk. In de methode wordt de tip gegeven om dit voor het begin van het schooljaar te (laten) doen. Leerkrachten moeten voor de lessen ook veel spullen verzamelen. De lessen zijn onderverdeeld in opening, kern en afsluiting.

De groepsmappen bevatten ondermeer een verantwoording van de pedagogisch-didactische keuzen, informatie over de verschillende materialen van de methode, informatie over het werken met *Leeslijn*, specifieke informatie over werken met *Leeslijn* in desbetreffende groep, observatie- en toetsmateriaal en aanwijzingen voor speciale leeshulp. Ook bevat de groepsmap van groep 1-2 een cd met liedjes.

De taalmap bevat activiteiten die voorbereiden op het werken met een taalmethode in groep 4. Na de inleiding volgen lesbeschrijvingen voor tien thema's. De kopieermap voor groep 3 bevat werkkaarten, extra oefeningen, speciale leeshulp en verwerkingsopdrachten bij de boeken.

13. In hoeverre is er aandacht voor multiculturele thema's?

In de verhalen komen kinderen van verschillende nationaliteiten voor, zowel in hoofd- als bijrollen. Nederlandse namen hebben de overhand maar ook niet-Nederlandse namen komen voor. Een en ander is afhankelijk van het betreffende leesboek omdat telkens een ander kind of groep kinderen de hoofdrol speelt.

14. In hoeverre is er aandacht voor de rolverdeling tussen mannen en vrouwen?

Sekse, rollen en taken

In de verhalen komen zowel jongens als meisjes in de hoofdrol voor. De situaties in de verhalen en afbeeldingen zijn voor het grootste deel rolneutraal. De methode kent veel roldeurbrekende situaties (dokter is vrouw, papa naait de arm van de pop vast) maar ook rolbevestigde ('mama is meestal thuis behalve op dinsdag en donderdag').